

A Fogler Család

Mielőtt Izraelbe mentem 1939-ben, akkor készült ez a családi kép. Kiskőrösön készült, ott találta meg a testvérem a háború után, amikor hazajöttek. A szüleim, Fogler Emánuel és Eckstein Jolán ülnek középen. Apukámtól jobbra ül a Babi (Rózsi), a bal oldali meg a kisebbik, a Manni (Magda). A jobb oldali hátsó én vagyok, a másik meg az öcsém, az Imre. Pontosan nem tudom, hogy találkoztak a szüleim, de biztos, hogy sadhenolás [lásd: házasságközvetítő, sadhen] által. Másképp nem volt nálunk annak idején, csak sadhenolás által. A szerelem később fejlődött ki. Hát olyan szerelemmel, mint amit az én szüleimnél láttam, életemben én még nem találkoztam! A szüleim 1920-ban házasodtak, és én 1921-ben születtem, én voltam az elsőszülött. Utánam jött az Imre, még egy év se volt közöttünk. Magda jött 1924-ben, utána a Rózsi 1925-ben. Volt egy üzletünk, bőrkereskedésünk. Apámnak nem volt segédje, de természetesen mikor már nagyobbak lettünk, akkor segítettünk, ahogy csak tudtunk. Megtanultuk, hogyan kell kiszabni a cipő alsó részét stb., mert a bőrkereskedő nemcsak eladott egy darab bőrt, hanem ki is szabta. Én az egyik vevőknél a cipőfelsőrész-készítést is megtanultam. A bolt nem volt nyitva vasárnap, szombaton se volt nyitva [lásd: szombati munkavégzés tilalma], de szombat este már nyitva volt. Amikor hazaértünk a templomból, akkor kinyitották az üzletet, és addig volt nyitva, ameddig volt vevő. A szüleim foglalkoztak ponyvaeladással, édesapám elvállalta egy bizonyos budapesti cégtől, és én már egész kis koromban vittem a biciklin a ponyvát Akasztóra meg a többi vidékekre, ahol értékesíteni tudtuk. Édesanyám fűzőkészítő volt. Otthon dolgozott, és sok vendége volt, akinek készített. Házhoz jöttek, ott próbáltak a vevők. A mama mindig varrt, még vasárnap is. Mivel anyukám dolgozott, és négy gyerek volt, hát valakinek el kellett látni a házimunkát is, és akkor bentlakó cseléd volt. Ezek a cselédek falusi lányok voltak a környező falukból. Nem volt állandó cselédünk, csak időszakonként egy-két hónapig. A szolgálóknak csinálni kellett a takarítást, a főzésnél segédkezni, a mosásnál segédkezni, és addig az édesanyám tudott dolgozni a szakmájában. Egy nádtető, vályogfalú házban laktunk. Ilyen hosszú ház volt, és egymás után voltak a szobák. A nagyszobában -- így nevezték a szülőknek a szobáját -- padló volt vastag deszkából. Volt benne két ágy és egy dívány, azon aludtam én mint elsőszülött fiú. Én alhattam csak ővelük. Ott sosem fűtöttünk, ott csak aludtunk. Aztán volt az ún. előszoba, ahol a húgaim aludtak. Ott voltunk a legtöbbit, ott is ettünk. És volt a konyha. Volt ülőkádunk, a konyhában állítottuk fel, és abban melegítettünk vizet egyszer

egy héten. Ezenkívül a mikvébe eljártunk, ott lehetett fürödni is pénteken. Volt egy pumpás kút az udvaron, és a ház előtt a kerítésen kívül egy gémeskút. Eleinte petróleumlámpával világítottunk, később villannyal. Hogy mikor vezették be a villanyt, nem tudom pontosan, de már nagyobbak voltunk. A házhoz volt kert, amiben minden zöldséget megtermeltünk. Meg virágoskert is volt, és volt szőlőlugas az udvaron. Volt egy nagy kamra is, fából volt és cseréptető, ahogy emlékszem, ahol üstház volt, és ott csináltuk a mosást, különösen télen, amikor nem lehetett az udvaron mosni. Nagymosásra hívtunk mosóasszonyt, azok mostak együtt az anyukámmal. Különösebb könyvtárra nem emlékszem, hogy lett volna otthon. Megvoltak a héber könyveink, imakönyveink, az ünnepek imakönyvei, a szombatok imakönyvei. A kiskőrösi üzleti újságok az üzletbe jártak. Később, mikor kiolvasták őket, akkor hazakerültek, bele-beleolvastunk, de nem voltunk úgy különösebb újságolvasók. A szüleim néha felmentek Pestre, és akkor színházba is mentek -- ami nem nagyon volt megengedett. Tehát vallásosnak vallásosak voltak, de nem voltak bigottak. Bizonyos szempontból nagyon is modernek voltak. És érdekes módon, velünk nem közölték, hogy mi megyünk fel Pestre, és megyünk színházba vagy operába.